

Az új világrend játékszabályai kezdenek kirajzolódni

2025. október

Sohár Domonkos, Szepesi Balázs

A globalizáció évtizedeit a szuverenitás kora válthatja fel világ vezető think tankjeinek elemzései szerint. A nagy kérdés az, hogy a mindennapjainkat átalakító radikális változás előtt állunk, vagy csupán a globalizáció újraszabásáról van szó.

A globalizáció évtizedei után a bizalom megrendült, a kockázatok csökkentése került előtérbe. Az elemzések szerint az intenzív globális kapcsolódások többé nem a jólétet növelő előnyt, hanem veszélyeket hordozó függőséget jelentenek. Az államok stratégiái mindenütt az önállóságra és a kapacitások hazai kiépítésére fókuszálnak. Visszatért a „nemzet az első” politika, erősödik a protekcionizmus. A technológia is szuverenitási kérdéssé vált: a nagyhatalmak a technológiák hozzáféréseinek és használatának szigorú szabályozásával kötik magukhoz szövetségeseiket. A globális térképen már nem csak repedéseket találunk, hanem egyre nagyobb szakadásokat is.

A Big Frame Dubaiban – Forrás: mediaoffice.ae

Írásunk a múlt héten megjelent [Öveket bekapcsolni, rázós szakasz a globális pályán!](#) című cikk folytatása. Az elemzés [egy átfogó kutatásra épül.](#), amely 18 vezető nemzetközi think tank 659, 2024-ben publikált tanulmányát dolgozta fel. Földrajzi bontásban (Európa, Egyesült Államok, Kína és a Távol-Kelet, valamint a Globális Dél) és tematikus tengelyek mentén (nemzetközi politika, gazdaság, technológia, társadalom és fenntarthatóság) elemeztük a világ vezető intézeteinek gondolkodását.

A töredezett világgazdaság hármas logikája

A gazdaság területén az a kérdés, hogy vajon megmaradnak a globális nagyvállalatok és az általuk szervezett értékláncok, vagy szétaprózódik a piac. Három logika keverékéből rajzolódik ki majd a jövő világgazdasága.

- Egyes területeken a világpiac alapvetően megmarad, csupán hozzáidomul az új játékszabályokhoz. Minden úgy megy tovább, mint eddig, csak jelentősebbek lesznek vámok, a legújabb technológiák lassabban kerülnek a világpiacra. A nagy üzletek megkötése előtt több lesz az állami egyeztetés, a világ központjai jobban figyelnek arra, hogy az export és a behozatal kiegyenlítse egymást.
- Más szektorokban az áruk mozgása korlátozottabb lesz, de a tőke továbbra is globális marad. A nagy globális befektetőházak továbbra is jelen lesznek a világ minden térségében, az európai cégek az amerikai piacot nem termékexporttal, hanem ottani gyáraikból szolgálják ki, a nemzetbiztonsági intimitások tiszteletben tartásával nyugodtan kereshet a kínai tőke befektetési lehetőségeket a világ nyugati részén is.
- Egyes kulcsiparágakban pedig erős lesz a dekoncentráció. A helyi hatalommal összefonódó nemzeti vagy birodalmi bajnokok diktálják a játékszabályokat. Párhuzamos kapacitások és önálló ökoszisztémák jönnek létre, a világpiacot hol békésen, hol kereskedelmi konfliktusok sorozatával, de felosztják.

A korrigált globalizáció elvei érvényesülnek majd azokban az ágazatokban, amelyeknek nincs nagy nemzetstratégiai jelentőségük, a kereskedelmi hozamok pedig jelentősek. Ilyenek például a luxuscikkek, a kulturális termékek (filmek, számítógépes játékok, turizmus). Ugyancsak ide tartozhatnak a védelmi szempontból kevésbé fontos kapacitásokon előállított, korszerű technológiát nem tartalmazó termékek szolgáltatások is (a nem speciális nyersanyagok, a könnyűipari termékek például).

A globális tőke korlátozott árumozgású területei azok a területek lehetnek, ahol a technológiák áramlása nem jelent veszélyt, azonban a gyártási kapacitások otthon tartását mindenki fontosnak tartja, hogy megóvja a munkahelyeket vagy hogy elegendő tudás és kapacitás álljon rendelkezésre arra

az esetre, ha a nemzetközi helyzet feszültté válna. Tipikusan ilyen az élelmiszeripar, az energetika vagy az autógyártás.

A világpiac teljes szétszakadása a közvetlenül védelmi jellegű és korszerű technológiát használó területeken várható. Ilyen az űr- és légiipar, az adatigényes szektorok vagy az egészségügy.

Choor bazár, Mumbai – forrás: travelogyindia.com

Az Összkép a magyar társadalom és gazdaság működéséről szóló elemzések magazinja. [Iratkozz fel hírlevelünkre](#), [kövess minket](#), ha szeretnéd mélyebben megérteni, hogyan működik Magyarország.

A digitális világ nem csak keresztbe, hanem hosszában is ketté válhat

A digitális technológiák területe különösen turbulenssé válhat. Egyik oldalról ez az a terület, ahol a világpiac jóval nagyobb hozamot ígér: a távolságok nem számítanak, az ügyfelek számának növekedésével a költség sokkal kevésbé nő, mint a bevétel. Másik oldalról a technológiai tudás különösen értékes, az ágazat működéséhez szükséges adatvagyon érzékeny. A nagy technológiai cégek a világpiac fennmaradásában érdekeltek, befolyásuk pedig bevételüknél is jelentősebb. Rengeteg adatot kezelnek, ők biztosítják a platformokat az egyre jelentősebb digitális élet működéséhez. Másik oldalról a szuverenitási logika nem engedi, hogy egy nagyhatalom tartósan elfogadja egy másik monopóliumát. Ezért minden erőközpont saját bajnokait próbálja majd helyzetbe hozni.

Az egyik lehetséges megoldás, hogy a digitális világ szétváljék egy kényes és egy konvencionális részre. Ahol az adat érzékeny, a technológia katonai szempontból védelmet érdemel magasra emelkednek a digitális világ falai. Ahol az adatbiztonság nem olyan életbevágó, a technológia biztonságpolitikai

szempontból nem érzékeny, a globális cégek technológiája és tőkéje nyugodtan mozog majd a világ központi szerverei között.

Kis világokba tagozódás

A politikai színtéren a nagyhatalmak saját erőteret építenek, és szorosan magukhoz kötik a szövetségeseiket. A hatalmi központ érdekei és gondolkozásmódja határozza majd meg leginkább mozgásterüket, prosperitásukat. A szövetségi rendszerekbe tagozódó országok egyrészt arra fognak törekedni, hogy a birodalom többi tartományával sikeresen versenyezzenek a jobb helyért a nap alatt, másrészt arra, hogy valami olyan tudással, erőforrással, pozícióval rendelkezzenek, ami fontossá teszi őket a hatalmi rendben.

Európa komoly döntés előtt áll: vagy betagozódik az amerikai univerzumba, vagy felvállalja az önálló hatalmi centrummá válás feladatait és kockázatait. Az utóbbihoz szükséges egység és motiváció egyelőre nem rajzolódik ki. Ezt leginkább az teremtheti meg, ha az amerikai politika (Washington), az ottani pénzügyi és digitális világ (Wall Street és Szilícium Völgy) által felvázolt perspektíva olyan keveset kínál, hogy megéri az önálló erőter felépítéséért vállalni nyugodt jólét feladásának társadalmi és politikai kockázatait és költségeit. Addig a sok nagy feladat csak díszes beszédek és értelmiségi szimpóziumok témája marad: a tagállami motivációk és az Uniós együttműködés dilemmáinak rendezése, az európai érdek definiálása és a hatásos képviseléséhez szükséges erő kiépítése, a versenyképességet gúzsba kötő biztonság és kényelem fókuszú logika feladása...

Európa mellett néhány más térség pozíciója is tisztázatlan még. India az önálló hatalmi pólussá válással barátkozik, az arab világ megpróbál két oldalra játszani. Oroszország és Törökország szeretne saját erőteret építeni, majd kiderül, van-e ehhez elég erejük, mozgásterük.

A TCG Anadolu, Törökország legnagyobb hadihajója Isztambulban – forrás:dailysabah.com

A nagyhatalmi hegemonia alól csak a legszerencsésebbek és a legrosszabb sorsúak kapnak kivételt. Lesz néhány olyan város, olyan országok, amelyeket speciális szolgáltatásaik, fekvésük, kapcsolataik és szerencsájuk az elkülönülő kis világok közötti közvetítő pontokká tesz. Itt kötik majd a globális ügyleteket, itt lesznek a kis világok közti operációk központjai. Svájc, Szingapúr, Dubai, Isztambul az első sorból indulnak a privilegizált pozícióért. Ha spekulálni kell, Mumbai, (Új)-Kairó, Magyarország állhatnak a második sorban a rajtvonalnál.

Vonal alatt maradnak ki a világ felosztásából a világnak azok a részei, amelyek sem biztonságpolitikai, sem gazdasági értelemben nem fontosak. Ezek azok a helyek, ahol se fogyasztóképes kereslet, sem értékes adat, sem nyersanyag, sem katonailag fontos zátony vagy hegy sincs. Fehéren maradnak a térképen, mert nem éri meg senkinek, hogy befesse őket. Itt az isten háta mögött, nem a közvetítőknek járó béke várható. Inkább valami keverék, amiben összemosódnak a helyi feszültségek káosza, a hadurak fájdalmas rendje, a nagyhatalmi támogatással, de saját szakállra dolgozó kalandorok (privatérok) akciói illetve a nagyhatalmak fedett műveletei és proxy háborúi.

Új Kairó – forrás: cnn.com

Békés átrendeződés vagy konfliktusok sorozata várható?

A válasz korántsem egyértelmű. Az egyik forgatókönyv szerint a konfliktusok száma növekedni fog, mivel az önérdékkövetés csökkenti a kompromisszumkészséget. A nemzetközi szervezetek gyengülnek, és komoly átalakulás nélkül képtelenek lesznek sikeresen megfelelni az egyre nehezebb feladatoknak. Ha ez nem sikerül, az államközi alkuk, bilaterális egyezmények szövvényes rendszere

alakul ki, a fegyverkezés gyorsul, és nő a feszültség a blokkok között. Az lesz a kérdés, hogy a nagyhatalmak milyen gyakran, milyen módon, mennyi erőszakkal vívják majd meg proxy-háborúkat.

Egy optimistább változat szerint kialakulhat egy, a hidegháborúhoz hasonló erőegyensúly, amely békét biztosít a nagy erőterek között. A határok csendesek, de nyugodtak.

Végül elképzelhető egy harmadik opció is: a blokkok közötti megállapodások létrehozna egy kétszintű hierarchiát, ahol a belső politika a blokkokon belül zajlik, kifelé pedig az adott blokk legerősebb hatalmai (államai, cégei, bankjai, platformjai) képviselik a többiekét.

Széttrörik, hogy összeforrjon

A világ új rendezőelve tehát a szuverenitás. Egy töredezett világban nem a globalizáció előnyei dominálnak, hanem az önállóságért folytatott küzdelem. A kérdés már nem az, hogy többpólusúvá válik-e a világ, hanem hogy ebben az unipoláris térben hogyan lehet békét és stabilitást teremteni, hogyan alakulhat ki annyi nyugalom és bizalom, hogy a fontos szereplők stratégiájukat a hosszú távú érdekek mentén tervezzék, azokat higgadt lépések sorával valósítsák meg.

A versenyt sok helyen a hierarchia váltja fel, a gyorsasághoz képest felértékelődik az elrettentő erő. A hozammaximalizálás és a kockázatminimalizálás között az utóbbi felé billen el az egyensúly. Ennek persze ára van, ebből következőleg lesznek ezt az árat megfizetni kénytelen veszteségek. Továbbra is érvényes, amit a világ vezető think tankjeinek tematikáját elemző cikkeink közül az elsőben írtunk 2021-ben: most lesz igazán fontos a türelem.

Rövid távon széttagolódás várható, de hosszabb távon új rend alakulhat ki. Nem a globalizáció végét látjuk, hanem talán annak új formáját: a nemzetállamokra, nagyvállalatokra épülő logikát a nagyobb blokkokra épülő rend válthatja fel. Lehet, hogy a világ csak időlegesen töredezik szét, hogy a technológiák, geopolitikai realitások új logikájához jobban illő, nagyobb darabokból forrjon majd megint össze.